

Ingeman Sørensen (1892 - 1971)

Søren Peter Sørensen

Fortællingen er skrevet af Søren Peter Sørensen. Han skriver om sin far Ingeman Sørensen, der i 52 år var amtsvejmand i Øster Hornum. Igennem hele livet var Ingeman Sørensen ivrig jæger og oldtidssamler. Hans samling af oldtidsfund kan i dag ses på Lokalthistorisk Arkiv på Øster Hornum skole.

I det følgende vil jeg, efter bedste evne, forsøge at give en skildring af min far, således som jeg husker ham fra mine tidligste drengeår. Herunder vil hele hans samtid, hans forhold til medmennesker, hvad der optog ham i hans fritid, hans sindelag, kort sagt hele hans færd gennem et langt, også for ham begivenhedsrigt liv, som han engang udtrykte det, blive nærmere gennemgået. Som støttepunkt for en sådan gennemgang har jeg først og fremmest min hukommelse, dels har jeg hans egne beretninger, og dels har jeg fået fortalt af de "gamle" fra hans samtid.

Slægten og den tidligste barndom

Far holdt sit indtog i denne verden den 1. marts 1892 i et lille husmandssted højt beliggende på bakke- draget øst for Øster Hornum by, matrikel 8 d, "Myrehus¹". Husmandsstedet ligger der endnu, om end i moderniseret form med nyt ansigt. Hans far var Søren Peter Sørensen, født den 27. juni 1842, død den 13. februar 1920. Han havde været gift to gange. I sit første ægteskab med Inger Marie, født 1838, død 1884, var der to børn: Kristian og Marie. I andet ægteskab med Mette, født 9. oktober 1860, død 26. maj 1895, var foruden Ingeman også Martin, født 10. december 1893, død ca. 1818 af den frygtede tuberkulose, som dengang hærgede slemt, særlig blandt børn og unge.

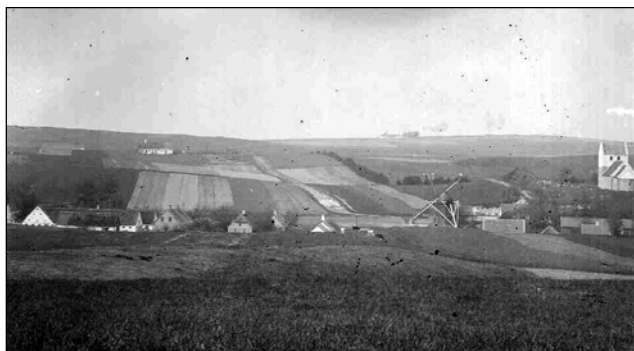
Da far var 3 år gammel, døde hans mor, og bedstefar stod igen alene tilbage med to små børn. En enke med flere børn, ved navn Kristine, der lige havde mistet sin mand, trådte til som husbestyrerinde for Søren og hans to små drenge og var hos ham i ca. 22 år. Søren havde foruden sit lille husmandssted også andre gøremål at passe. Disse omtales nærmere under de oplysninger om hans liv og levned, som det har været muligt at fremskaffe.

Ud at tjene som 7-årig

Som det var skik og brug blandt datidens børn kom far også ud at tjene som 7-8 årig knægt. Hans første plads som hjorddreng var, så vidt jeg ved, hos gårdmand Niels Skjødt. Herfra fortalte han ofte om de mange får og hvilke genvordigheder, som disse kunne afstedkomme for en flyttedreng og de mange tårer han havde grædt, når fårene havde slået sig løse og skulle fanges igen. En aften i regnvejr havde han taget en sæk over hovedet, da han skulle ud og flytte fåreflokken inden sin sengetid. Resultatet af den fæmøse sæk over hovedet var, at alle fårene blev forskrækkede, slog sig løse og løb forvirrede omkring.

Ejendommen, hvor Ingeman Sørensen blev født

Udsigten over Øster Hornum set fra "Myrehus"

¹ Nuværende Estrupevej 25

Det blev langt ud på natten, inden drengen kunne få sine får samlet sammen igen, og meget sent inden at han nåede at komme i seng.

De første af hans skoleår var han kun ude at tjene i sommerhalvåret, hvor han kun gik i skole to dage om ugen. Om vinteren var han hjemme og skulle da i skole fire dage om ugen, for øvrigt den samme skolegang der var gældende, da jeg gik ud af skolen i 1933.

Set med nutidens øjne var det egentlig en hård og barsk tilværelse for en så lille 7-8 års knægt, som vel også dengang, som nu, havde behov for at deltage i leg og andre fritidssysler. Far og Martin voksede op sammen med nogle af Kristines jævnaldrende børn. Blandt disse var der en pige som hed Jensigne, som senere rejste til mormonstaten Utah i Amerika sammen med sine børn. Jeg mener at kunne huske at hun mistede sin mand derovre og senere sammen med sine børn rejste tilbage til Danmark. Fra min tidligste drengetid husker jeg, at de engang besøgte os, og hvor far og Jensigne snakkede om deres barndoms dage i husmandshjemmet deroppe på bakken. Efter deres hjemkomst boede de i nogle år i Aalborg, hvor Jensigne og en eller to af pigerne arbejdede på Obels tobaksfabrik.

Interessen for oldsager

Fars interesse for oldtid vakte allerede i 8 års alderen, da han fandt sin første stenøkse, som nu befinder sig i samlingen på skolen. Omkring ved samme tid købte han en økse af en dreng i skolen ved navn Peter Nielsen. Han blev senere gift med min moster Johanne. Peter har senere fortalt mig, at købesummen var 10 øre, sikkert en stor sum for en lille dreng dengang ca. 1900. Denne økse, sammen med den, som han kort forinden selv havde fundet, vakte hans oldtidsinteresse, som holdt sig resten af livet. Da han fandt sin første økse foreslog hans far, at han skulle tage den med i skole og give den til lærer Mark, som dengang var egnens eneste oldkyndige mand med en betydelig samling. Men knægten sagde nej, nu ville han begynde for sig selv og anlægge sin egen samling. Bagefter kan man kun sige heldigvis, idet at lærer Marks samling efter hans død spredtes for alle vinde. Herved gik en betydelig kulturhistorisk oldtidssamling, som for størstedelen var samlet af egnens børn, tabt for evigt.

Første jagtvåben

Som 13-14 års knægt anskaffede han sig sin første bøsse, en gammel forlader, som var slem til at ”sparke bagud”, når den gik af. Med denne bøsse holdt jagtinteressen sit indtog i hans tilværelse. Også denne interesse kom til at spille en betydelig rolle i hele hans liv.

Ved skiftevis at være hjemme vinter og vogte kreaturerne og får om sommeren, blev han konfirmeret omkring 1906 i Øster Hornum og skulle nu for alvor til at stå på egne ben. Gårdejer Wilhelm Schøns gård² ejedes dengang af en gårdmand ved navn Peter Jensen. På denne gård tjente far det meste af sin dregetid og et godt stykke ind i ungdomsårene. Samme Peter Jensen og hans kone tog sig meget af far, så dette blev hans andet hjem og tilholdssted. Omkring 1914 solgte Peter Jensen gården og købte en gård på Fyn, som lå i nærheden af herregården ”Hvidkilde”.

Tjenestekarl på Fyn

Far fulgte med til Fyn som tjenestekarl hos Peter Jensen. Heri ligger en slags bekræftelse på en nær samhørighed med den omtalte familie, ellers var han næppe rejst så langt væk som til Fyn. Om hans ophold her foreligger der nogle historier om nattejagt i skovene på ”Hvidkilde”. En yndet sport blandt ungdommens jægere var at kunne fraliste greven en råbuk sådan i ny og næ samt lidt harer og fasaner ind imellem. Det hele må nødvendigvis med for fuldstændighedens billede af ham som han var, også med sine unoder.

En ung pige, som også tjente på gårde klagede engang sin nød til far, idet hun ikke kunne være i fred for en karl fra ”Hvidkilde”, som havde for vane at komme til hendes vindue om aftenen, endda på ret ubelejlige tidspunkter. Far lovede den pågældende pige, at han nok skulle vænne fyren af med den slags nykker ved den først givne lejlighed. Det traf sig således, at for at komme til pigens vindue, måtte han gå langs en staldlænge, hvor der øverst var nogle kornlemme. I en af disse lemme tog far opstilling en aften omkring tidspunktet hvor bejleren kunne ventes at ankomme. I forvejen var anbragt en spand med en fed griseajle parat til modtagelsen.

² Øster Hornumvej 30

Endelig langt om længe dukkede kavaleren op langs staldbygningen iført sit smarteste dress, bestående af hvid jakke og lys stråhat. Da den fine herre befandt sig lige under lemmen, blev spandens indhold hældt ned i hovedet på ham. Pigen fik fred for den pågældende bejler, som aldrig senere viste sig. Far har aldrig selv fortalt mig denne historie, men jeg har som dreng hørt ham fortælle den til andre.

Militærtjeneste under 1. verdenskrig

En del af sin værnepligt aftjente han i Aalborg under første verdenskrig, men han har også gjort tjeneste i Odense, idet at han ofte har fortalt om, at han gik vagt hos nogle tyske flyvere, som var nødlandet på Fyn. Soldaterlivet var langt fra hans livret, idet han anså hele militærvæsenet for fuldstændig formåls- og nytteløst. Der fortælles, at de militære instanser havde den største besvær med at få ham til at makke ret. Ind imellem spillede han syg og blev indlagt på infirmeriet. Når han skulle have taget temperatur, blev der lavet ”kunster” med termometeret, så han pludselig fik høj feber. Under den sidste indkaldelse, i 1917, kort før han og mor blev gift, gjorde han sig helt umulig, spillede igen syg og hjemsendtes med påtegningen: Uegnet til al krigstjeneste. Og var dermed én gang for alle færdig med dette uvæsen, som han senere udtrykte det.

Giftermål

I maj 1917 blev han og mor gift og den første tid efter giftermålet boede de hjemme hos mine bedsteforældre, Jens Jensen på Halvøen. Nogen tid efter flyttede de ind i Anders Ryes hus³, som lå lige bag Anders Vævers lade⁴. I dette hus fødtes jeg i 1919, herom mere andetsteds.

Ingemans hus til venstre, Thomas Madsens gård til højre

På Thomas Madsens toft, på hjørnet af Nihøjevej og kirkevejen lå der dengang et gammelt stråtekt hus. Her boede min bedstefar Søren og husbestyrerinden Kirstine. Det lille husmandssted var for nogen tid siden blevet afhændet på grund af alder. Far og mor var efterhånden blevet kede af at bo i det lille usunde hus bag laden. Der var så fugtigt at vandet trængte op under guldbredderne. Helbredstilstanden efter den spanske syge, som hærgede hårdt overalt var ikke god. Dette i forbindelse med en tiltagende rotteplage fra nabogården bevirkede at de måtte finde et andet sted at bo.

Fod under eget bord

Enden på det hele blev, at de flyttede ind i det gamle hus på toften hos bedstefar, mens Kristine fik overladt en stue et andet sted i nærheden. I 1920 døde bedstefar. Med tiden var det gamle hus blevet brøstfældigt og skrøbeligt. En stormnat blæste den ene gavl omkuld og taget var meget medtaget. Længselen efter at få ”foden under eget bord” førte til, at de i 1921 købte en lille parcel⁵ af Jens Nielsen ”Trehøjslund”⁶ på knap to tdr. land. En lille trekant hovedsagelig bevokset med lyng og pilekrat, gennemskåret af en gammel hulvej, en oldtidsvej med dybe hjulspor ved siden af hinanden.

Her forestod et omfattende planeringsarbejde. Først skulle hulvejen, som givetvis må have været befærdet af mennesker i flere årtusinder, jævnes og hele stykket renses for sten og kratbevoksning. I lang tid brugte far hele sin fritid til dette arbejde, selv efter mørkets frembrud. Når det kneb med at se, blev flagermuslygten hængt foran på trillebøren. Herved blev den i forvejen lange arbejdsdag yderligere forlænget betydeligt.

Før det egentlige husbyggeri kunne komme i gang, måtte der skaffes vand på grunden. Hertil engagedes den kendte brøndgraver ”Kjåle-Peter”, som gravede brønden. Bedstefar fra Halvøen, der ind

³ Nibevej 162

⁴ Nibevej 164

⁵ Nihøjevej 15

⁶ Nihøjevej 21

Ingeman og Gine byggede hus på vejen op mod Nihøje

imellem ”fuskede” lidt med murerhåndværket, gik i gang med støbearbejdet. Til dette anvendtes alt hvad der kunne skrubes sammen af marksten, som fandtes i rigelig mængde overalt. Alle ydervægge blev støbt op, mens diverse skillevægge blev muret op med almindelige sandmursten.

Endelig, langt om længe, oprandt da denne glædens dag, da familien kunne flytte ind i det nye hjem, og et længe næret ønske om at få deres eget blev hermed opfyldt. Selve flyttebesværet har næppe voldt de store vanskeligheder, idet at indboet har været til at overse. Det meste havde far i forvejen båder derop på nakken, og det sidste rest kunne med lethed stables op på en stiv arbejdsvogn. Vejen derop fra Thomas Madsens gård⁷ var den gang kun en sandet jordvej med dybe hjulspor gående over i lyng til begge sider.

Selve huset, som i dag står i en ombygget og tilbygget skikkelse, og var dengang den velkendte, og man kan næsten sige klassiske, hustype med beboelse i den ene ende og plads til dyrene i den anden. En hustype, som med sikkerhed går tilbage til jernalderen eller endnu længere. Formålet med denne hustype var flere, vel nok mest besparelsen ved opførelsen, hvor det hele kunne samles i et hus. Dernæst var der den store samhørighed mellem mennesker og husdyr som, for at bruge et moderne udtryk, kom hinanden mere ved. I beboelsesenden kunne der gennem lyde følges med i, når der var noget galt på færde derude. Skulle soen fare, koen kælte eller der var noget i vejen med Musse, vores islænderhest, kunne det med stor sikkerhed følges på den anden side af skillerummet. Hjemmets husdyr har altid spillet en betydelig rolle. Hver af dem havde sit navn og var ligesom et medlem af familien, hvis ve og vel lå os stærkt på sinde.

Husdyr til ejendommen

Man var nu kommet så langt i nybyggertilværelsen, at det var på tide at få anskaffet de husdyr, som var nødvendige for at være selvforsynende med de vigtigste fødevarer og for, som det hed sig, at kunne ”blive ved det”. Den røde ko Bosse, som vi havde i mange år, købte far af pastor Kiilerich og islænderhesten Musse hentede han ude på Restrup Enge.

Lillesøster Ellen på Musse, derefter Søren Peter og Martin

Jeg husker endnu klart denne aften, da Musse holdt sit indtog i hjemmet. Det må have været omkring 1922-23 at far en aften ankom med Musse. Nogle dage i forvejen var hun ankommet til Aalborg direkte fra Island med skib beregnet for hestetransport. Hun gik nu i en hestehandlers fold ude i Restrup Enge. De små landbrug på hedeegnene anvendte i stor udstrækning disse små islandske heste, der foruden at være nøjsomme også havde ry for at være udholdende. Efter aftale med hestehandleren hentede far hesten i folden på Restrup Enge. På hjemturen herfra, det må have været efter at dagens gerning var til ende, havde han Musse i den ene hånd og cyklen i den anden. Derfor blev det langt ud på aftenen, inden de nåede

⁷ Nihøjevej 14

hjem, og vi børn var for længst lagt i seng. I forvejen havde vi hørt meget om at far var ude for at hente en hest langt borte hjemmefra. Da far og Musse endelig langt ud på aftenen nåede hjem, blev ungerne hevet ud af sengen for at tage fænomenet nærmere i øjesyn. Endelig var spændingen udløst. Efter tur fik vi alle tre lov at sidde på ryggen af hesten, hvilken oplevelse. Det har utvivlsomt været den helt store dag i det lille hjem heroppe ved kanten af Sortebakken.

Før vi fik Musse måtte far transportere alt vejgræsset hjem i sække, lagt på tværs hen over en gammel damecykel. Nu manglede han bare en lille tohjulet vogn, som Musse kunne spændes for, så var han kørende. Snart fik vi vogn og det varede heller ikke så længe inden den første jumpe holdt for døren, ganske vist ikke på gummihjul, men dog alligevel et køretøj, som gjorde udmærket fyldest til datidens almindelige ”stadskørsel”.

Bedstefar på Halvøen havde dengang en nordbagge. Denne gik i spand med Musse, når far og bedstefar skulle have deres jord forårs- og efterårsbehandlet samt når der skulle køres tørv hjem fra mosen. Når bedstefar skulle låne Musse var det altid med et drillende: ”Ka’ a’ lå’ bukken”. At han kaldte Musse en gedebuk tog vi temmelig ilde op. Til gengæld kaldte vi hans nordbagge for en gul kamel.

Musse gik altid på græsning i Thomas Madsens indhegning nær hjemmet mod at vi til gengæld hjalp til i høsten. Når vi om sommeren skulle på tørvearbejde i mosen og skulle tidligt af sted om morgenen, kunne det ofte hænde, at Musse, som gik løs i indhegningen sammen med de andre heste, pure nægtede at lade sig fange på trods af alle mulige lokkemidler. Det kunne tage lang tid. Hun gennemskuede alle kneb og lokkemidler, for sandheden var, at hun ligesom vi andre ikke kunne fordrage mosearbejdet. Hvis det endelig lykkedes at få hende tvunget ind i et hjørne af indhegningen, så var det bare med at gå raskt frem alle sammen på én gang. Først da indså hun at spillet var tabt, og hun overgav sig. De næste par dage var der aldrig noget i vejen, når hun skulle fanges.

Vejmand hos Aalborg Amt

Vejmand Ingeman Sørensen

Omkring 1919-20 søgte Aalborg Amts vejvæsen en vejmand til at passe strækningen fra Øster Hornum til Sørup. Det var en såkaldt halvtids strækning på tre dage om ugen. Far fik stillingen. Den var trods alt bedre end intet og tilmed fastlønnet. På ugens andre tre dage måtte så findes beskæftigelse på anden vis.

Aalborg Amts vejvæsen havde to faste vej mænd boende i Øster Hornum. foruden min far var der også Kr. P. Nielsen, der ved siden af dette arbejde drev et lille husmandssted på Halvøen ved siden af mine bedsteforældre. Kr. P. Nielsen, aldrig kaldet andet end ”Kræn Piesen” var en gammel garder, som havde været rekrut sammen med kronprins Christian, den senere kong Christian d. 10. Min far og Kræn Piesen delte vejdistriktet, som strakte sig fra Sørup til omkring Voxlev.

Tørve- og kridtgravning

Tørvegravning

Landbrug har aldrig været fars store interesse, man kan vel nærmest sige det på den måde, at han kun har fulgt skik og brug blandt datidens unge, som var født op opvokset på landet. Det var kun de færreste, der søgte at bryde traditionerne for at vælge et andet erhverv. Om sommeren gravede han tørv i Hæsum Mose i en moseparcel, som han havde arvet efter sin far og fik fem kroner pr. tusind stk. tørv, afhentet i mosen.

Efter datidens forhold var det mange penge, men en god og sikker ekstraintægt, som tillige med havde den fordel, at hele familien, såvel store som små, kunne engageres. Hele dette moseeventyr vil blive nærmere beskrevet i andre barndomserindringer fra hjemmet. De gode gamle dage var nu ikke så gode endda. For småkårsfolk endda alt andet end gode, men fyldt med slid og slæb og bekymringer for da-

gen og vejen. Omtrent samtidig med sin ansættelse som vejmand åbnede han kridtbakken på Sortebakkens sydside. Denne gav ham en del beskæftigelse, især i frostperioder om vinteren, med at grave kridt, som han solgte til landmændene. Endelig var der også jagten, som kom til at spille en betydelig rolle i hele fars tilværelse. Så stor at den endda figurerede på indtægtsiden i vinterhalvåret.

Ræve og brokker

Hans viden om vildtet og rovdyrenes færde i den danske fauna var meget stor. Måske lige bortset fra insekterne så er der vist ikke mange af vore medskabninger på den jord, eller rettere sagt i dette land, som ikke på en eller anden måde har været under hans iagttagelse. Rævens færden og adfærd i det hele taget kendte han til bunds ved sine iagttagelser i naturen. Engang har jeg set hvordan han på lang afstand, ved hjælp af et græsstrå, tilfældigt plukket ved sin side hvor vi sad, kunne pibe som en mus. Mikkelt kom styrtende lige imod os, til få meters afstand, indtil lugtesansen gav ham færtten af noget andet end mus.

Hvor mange ræve og brokker (grævlinge) som han har nedlagt i hele sin lange jagttid, er der vist ingen der har noget tal på, idet at statistik, tal og regnskab var noget i det hele taget, lå fuldstændig udenfor hans interesseområde. Så langt tilbage som min hukommelse strækker, husker jeg at han hver vinter solgte en 30-35 ræveskind foruden et ukendt antal brokker og ildere. Jagtiveren sad ham i blodet lige fra, som han engang udtrykte det: "A var en stur knejt".

Jagt i nyfalden sne

Sådan en vintermorgen, når han kiggede ud ad vinduet i sovekammeret på en nyfalden sne, kunne han i sin iver spontant udbryde: "I daw er det minsanten sporsne, så skal a på jagt". I samme øjeblik beslutningen var truffet, kom urinstinktet op i ham. Forberedelserne måtte træffes i en fart. Rygsækken blev fyldt med diverse fangstredskaber, sakse og lignende. Gravhundene fór gøende og utålmodige omkring. De vidste godt når en sådan jagttur var under opsejling. Ofte kunne det ligefrem udvikle sig til panik, inden far og hunde endelig kunne komme af sted. Det var måske ofte med et lettelsens suk, når mor stod i døren og så dem forsvinde vestpå langs Sortebakken.

Hvordan en sådan jagttur på sporsne kunne forme sig, skal jeg, ganske vist kun i fantasien, prøve at give en skildring af, således som jeg fulgte ham som dreng på én af disse ture. Fra Sortebakken sattes kurs mod "Kællingbro", hvor der findes et samlet kompleks af rævegrave med flere ud- og indgange. Undervejs holdtes der øje med eventuelle rævespor i den nyfaldne sne. Omkring de forskellige rævegrave blev sporene fra og til talt op. Skulle det vise sig, at der gik et spor for meget til end fra i modsat retning, altså var Mikkelt hjemme. For øvrigt var hundene ikke længe om at finde ud af, om dette var tilfældet, og ved at lægge øret mod jorden, kunne far med stor sikkerhed lytte sit til, hvor han sad – og hvor langt nede. Han kunne også på gravhundredes bjæffen straks afgøre, om der var tale om en ræv eller en brok. Viste det sig så at være en ræv, tog han opstilling med bøssen parat i nærheden af gravens udgang. Efter kort tids venten var Mikkelt kørt træt og ville ud. Det gik stærkt, men han nåede aldrig ret langt, før han faldt.

Efter Kællingbro fortsattes op i Harrild Bakker. Også her var der mange rævegrave, som skulle tilses. Der foruden var der en ret stor granplantage med mange tætvoxende grantræer omgivet af stejle lyngklædte bakker, et helt ideelt tilholdssted for ræve. Gennem denne plantage gik der et såkaldt brandbælte på en halv snes meters bredde. Når hundene drev med ræven i plantagen, frem og tilbage, passeredes det omtalte brandbælte. Mangen en ræv er faldet netop her for hans relrettede skud. Når alt var gennemført i Harrild Bakker, fortsattes over Voxlev Hede over mod Frendrup Nihøje. På nordsiden af disse i en slugt, var der den gang et mægtigt rævebo med flere grave. Turene fortsatte over til Frendrup Hede for til sidst hen under aften at slutte af ved Kællingbjerg. På disse Frendrup Gårde i Molbjerg var jagtretten lejet ud til to Aalborg-jægere. Mellem disse og far var der indgået en aftale om, at han måtte jage ræven på deres gebet, mod til gengæld at hold øje med andre jægersmænds færden i området. Denne aftale blev fra fars side overholdt til punkt og prikke og gjaldt kun ræven og andre rovdyr, som var til skade for vildtbestanden.

Et par ræve kunne en sådan jagttur på sporsne godt give, og ofte måske endda slet ingen. Mange faktorer spillede en væsentlig rolle på sådanne jagtture, såsom vind og vejr, hundenes oplagthed osv. En betydelig rolle spillede også rævens lunefulde adfærd. Var det den dag, han var i grav, i granplantage

eller var at træffe ude i lyngen. Dette kunne også sættes i forbindelse med de klimatiske forhold. Far havde næse for, inden han drog hjemmefra, at tage bestik af vejret og kunne herudfra bedømme hvor Mikkel var at træffe i dag. Det var af stor betydning at disse beregninger holdt stik, så jagtdagens udbytte også kunne stå mål med de foretagne forberedelser og anstrengelser.

Rævesakse

Skulle det, mod forventning, blive nødvendigt at sætte saks for en ræv i grav, blev der altid afbrændt et lille stykke papir ovenpå saksens trædeplade. Herved forsvandt enhver form for lugtespor af jern og mennesker, som rævene fra naturens hånd er udstyret med højtudviklede lugtesanser. Denne afbrænding af papir på saksen var én af fars allerdybeste hemmeligheder, som jeg herved kommer til at røbe. Jeg gør det kun fordi at enhver brug af rævesakse ifølge dansk lov er strengt forbudt og, kan jeg tilføje, gudskelov for det. Menneskene er heldigvis blevet mere humane, også overfor vore rovdyr, som i naturen også har deres fulde berettigelse.

En gammel jagthistorie

Der foreligger en jagthistorie fra fars tidligste ungdom, som, nu jeg er i gang med hans jagtliv, egentlig bør tages med i denne skildring. Den foregik lige før første verdenskrig og er dels fortalt af ham selv, dels genfortalt af andre, når hans jægerliv ved en eller anden lejlighed kom på tale. Jeg skal bestræbe mig for at gengive den så autentisk som min hukommelse tillader det, da den er medvirkende til at give et billede af ham i sine ungdomsår, hvor jagtret og grænser var stærkt udflydende begreber. Som datidens jæger jagtede man, hvor vildtet fandtes og tog det ikke så nøje med, hvis der var hvad. Lige før den første verdenskrig ejedes Abildgård⁸ af en baron, hvis navn jeg ikke kender. Gården bestyredes af en mand ved navn Marinus Gregersen. En kort tid var far beskæftiget på gården og fik herved lejlighed til at gøre nogle iagttagelser vedrørende gårdens vildtbestand. Jagten var imidlertid udlejet til nogle Aalborg-jægere, velsagtens nogle bekendte til ejeren. Disse jagtlejere afholdt med mellemrum nogle store samlede jagter, hvis deltagere sandsynligvis hørte hjemme i højere kredse. Efter aftale med bestyreren fik far lov til at jagne lidt ind imellem selskabsjagterne, men fuldstændig på eget ansvar. Bare han holdt sig væk når "selskabet" indfandt sig, skulle bestyreren nok lukke øjnene og havde intet set.

Den ældre Sørensen på Nihøje med genboens søn Tage

En dag var han således kommet lidt på jagt ude i Abildgårds mose og troede at der var fred og ingen fare. Pludselig fik han øje på hele "selskabet", som var på vej ud i mosen. En undvigelse uden at blive set var umulig. Desværre havde "selskabet" også iagttaget hans færd ude i mosen, så nu var det bare med at gøre sig usynlig i en fart, slippe væk kunne han ikke. Hurtigt kravlede han ned i en gammel tørvegrav fyldt med vand. Derefter ind under en brink omgivet af siv og vand. Her lå han med sin jagthund klemt sammen i sivene og kunne høre de snakkede og diskuterede, hvor han mon var blevet af, det var jo her han forsvandt. En af "selskabet" råbte med høj røst lige i nærheden: "Du kan lige så godt komme frem, vi har set dig". Når de trampede ovenpå brinken ved tørvegravens kant, måtte far med begge hænder holde hundens kæber lukkede for at den ikke pludselig skulle begynde at gø og dermed røbe skjulestedet i den våde tørvegrav. Efter nogen tids forgæves søgen og trampen frem og tilbage foreslog en af "selskabet" med høj røst: "Lad os gå ud i den anden ende af mosen, han må være forsvundet derud". Da "selskabet" efter den højlydte rådslagning var på vej ud i den anden ende, kravlede far og hans hund op af tørvegraven. Herefter krøb de igennem vandfyldte grøfter og gamle tørvegrave og kom så i ly af forskelligt buskads ud af mosen, uden at "selskabet" opdagede forsvindingsnummeret. Efter nu at være sluppet ud af klemmen derude i mosen gik det nu rask hjemad. Da han nåede op til Kællingbro, skulle han lige op på den store høj⁹, hvorfra der

⁸ Abildgårdsvej 12

⁹ Sandsynligvis Stodshøj

var udsigt over hele mosen. Herfra fik han øje på hele flokken, som var på vej hjemefter mod gården. For at henlede opmærksomheden på sig og tage en ærværdig afsked med det fine jagtselskab stod han op på højens top og skød et par skud af i luften og samtidig svingede med armene og sin lue og bøsse i hænderne. En flok måbende Aalborg-jægere var standset op derude, da afskedssalutten lød fra højens top. Lange i ansigtet og skuffede over at jagten var slået fejl. En lumsk grinende Ingeman gik ned ad højen og forsvandt hjemefter – en oplevelse rigere.

Naturinteresse

Fars store interesse for naturen, og alt hvad den indeholder af liv, såvel stort som småt, havde i høj grad hans bevågenhed. Dyrenes og fuglenes færd fulgte han meget nøje på alle årstider og helst på nærmeste hold, eller så nær som muligt. Sommetider med bøsse hvis det var i jagttiden, men for det meste uden. Ræven og dens unger optog ham meget, og han kunne i timevis en sommeraften eller morgen sidde og iagttage et kuld legende ræveunger ved en rævegrav. Hvem af byens eller egnens, nu ældre generation, har ikke mødt vejmanden en tidlig morgen eller aften på vej hjem efter en af disse iagttagelsesture.

Mystik på Sønderholm Hede

En augustaften vel omkring 1930 begav han sig på sin cykel ud i Sønderholm Hede, som dengang var et meget afsidesliggende og øde sted med kun få og spredte beboelser. Den dominerende vegetation var hovedsagelig lyng og spredte granplantager i skiftevis lavninger og høje bakker med indslag af krat og tæt buskads hist og her. Et sted hvor vejen eller stien endte, stillede han sin cykel og begav sig til fods til en dalsænkning omgivet af lidt granplantage. Da han ikke havde nogen jagtret i det pågældende område, havde han naturligvis ikke sin bøsse med. Snarest tænkeligt har det været et rådyr med lam, som han har skullet holde lidt øje med. Her i dalsænkningen i kanten af granplantagen havde han sit udkigssted med et langt synsfelt til begge sider. Som han nu sad her lige inden mørkningen, hørte han inde mellem granerne en voldsom solsortekonzert og mente at kunne høre noget bevæge sig mellem træerne bag sig. Mens han i nogen tid sad og lyttede til solsortenes karakteristiske urosignaler og pusleriet inde mellem granerne, hørte han en gren knække, hvilket forekom ham mærkeligt. Dyrenes færden i skov plejer ikke at være så voldsom som denne lyd, han lige havde hørt. Nu hørte han, at det knasede lige bag ham og rejste sig op for bedre at kunne se, det var lige i mørkningen. I det samme lød et vældigt bump lige ved siden af ham, en sten på størrølse med en knyttet hånd landede lige i nærheden. Altså måtte der være et menneske, som i halvmørket forsøgte at ramme ham med sten. Nu var det vist klogest at se at komme væk i en fart, og fik pludselig meget travlt. Endnu et par sten hørte han falde bag sig under flugten fra stedet, hvilket yderligere øgede mystikken. Samtidig kunne han mærke, hvordan hårene rejste sig lodret på hovedet. Skyndsomt forlod han stedet og begav sig af sted hjemefter.

I lang tid gik far og spekulerede over denne mærkelige hændelse, hvem kunne det mon være, og hvorfor? At her var tale om et menneske, oven i købet en, som havde ondt i sinde var han ikke i tvivl om. Stenene var tiltænkt ham og kunne i og for sig lige så godt have ramt. Så vidt jeg husker gik han i lang tid uden at fortælle nogen om sin mærkelige oplevelse hin augustaften derude i heden. Muligvis har han været betænkelig ved om nogen skulle tro, at hans fantasi her havde spillet ham et puds. Eller måske at nogen ville tro, at nu var han ved at blive tosset og kunne se syner og andre mærkelige ting. Senere indrømmede han, at her var han for en gangs skyld bange, bange for noget han ikke kunne se, og dog følte var tæt inde på livet af ham. Først længe efter, måske hen på efteråret, fandt man forklaringen på hele mysteriet. En sindsforvirret person havde, uvist af en eller anden årsag, vendt civilisationen ryggen og søgt ud i ensomheden for at være alene med sine problemer. Her opretholdt han livet ved hvad han kunne finde af markernes afgrøde, som suppleredes med lidt mælk fra køerne på marker og indhegning. Til sidst måtte han dog opgive sin mærkelige tilværelse, da der var flere af egnens befolkning, som havde fået kendskab til den mystiske mand. Om det har været af frygt for at klare sig i den tilstundende vinter, eller på hvilken måde man fik fat i ham, vides ikke.

En lang jagttur

Om fars udholdenhed som jægersmand omhandler følgende beretning fra mine drengeår. Dagen før havde han været på rævejagt, som endte med at han fik jaget en ræv i grav, noget som for øvrigt skete nu og da. I sin rygsæk medbragte han sakse og andet tilbehør til brug i en sådan situation. Det må åbenbart have været sidst på eftermiddagen eller hen under aften, og der har sikkert været problemer

med at hundene kunne jage ræven af grav. Det blev nødvendigt at sætte saks for ræven i dette tilfælde, noget han som regel kun gjorde, når det var yderst påkrævet. For at skåne ræven for unødige, langvarige lidelser var han altid oppe næste morgen ved fire-fem-tiden, alt efter hvor langt borte saksen var sat. Inden han drog af sted den pågældende morgen, sagde han til mor, at han regnede med at være tilbage ved syvtiden til morgenkaffen. Det blev morgen og middag, og stadigvæk kom han ikke tilbage. Mor slog sig til tåls med, at han måske var faldet ind et eller andet sted og kommet i snak, eller var kommet videre på jagt med én han muligvis var truffet på. Dette var hændt før, at når jagtiveren havde grebet ham, kunne han glemme alt, og sansede intet. Vi regnede så sikkert med at han nok indfandt sig til aften inden mørkningen. Jeg kan stadigvæk huske, hvordan vi sat alle sammen og lyttede efter den velkendte lyd af yderdørens staldhåndtag og næsen blev snydt ude i bryggerset inden han kom ind. Ved 8-8 tiden blev vi lagt i seng, mens mor blev siddende oppe i fortsat venten. Langt ud på aftenen, måske ved 10-11 tiden, kan jeg huske at Martin blev kaldt op, flagermuslygten skulle gøres klar. Mor blev for alvor urolig for, at der måtte være tilstødt ham et eller andet, og sammen måtte de gå ud og lede efter ham, men i hvilken retning? Ingen vidste hvor han var gået hen. I første omgang tænkte hun på at gå til Molbjerg og spørge Poul Madsen til råds i håb om at han måske vidste hvor han var gået hen. Mor opgav dette igen som fuldstændig formålsløst, thi hvor skulle de begynde og i hvilken retning skulle han søges?

Efter at alle tre børn for længst var lagt i seng, fortsatte mor sin venten og gjorde sig alle mulige tanker om, hvad der mon kunne være sket med far. Hen mod midnatstid hørte hun den velkendte lyd fra klinkfaldet på staldøren og kunne omsider ånde lettet op. Endelig kom han efter en hel dag og en halv nats ventetid. En ventetid der under alle omstændigheder må have været svær at komme igennem med dens indhold af faremomenter, som jægerlivet nu engang indebærer.

Under den efterfølgende redegørelse for den ”lille forsinkelse” fortalte far om dagens hændelsesforløb. Da han kom til graven om morgenen, det var helt ude i Sønderholm Hede, viste det sig, at ræven havde sprængt lænken, som forbandt saksen med en jernpæl, og var derefter gået længere ind i graven med benene i saksen. På stedet blev beslutningen truffet om at ræven skulle findes og dens lidelser forkortet. Lige meget hvad det kostede ham af anstrengelser. På det nærmest liggende husmandssted lånte han en spade og gik i gang med at grave ræven ud. En tilsyneladende håbløs opgave. Efter en hel dags graven i et stort hul, som hovedsagelig bestod af løs sand, og den ene gang efter den anden skred ned omkring ham, lykkedes det ham ud på aftenen at komme ned til ræven og fik ham aflivet. En lang og besværlig jagtdag var nu til ende, en dag med hårde fysiske krav uden mad og drikke. Om man kan kalde en sådan form for jagt en sport eller hobby, kan der vist med god samvittighed sættes et spørgsmålstegn ved. Jeg tror snarere at far betragtede det som et stykke arbejde, der skulle gøres ligesom fiskeren på havet, hvor der også nu og da kunne opstå uventede situationer med uroligt vejr.

For min mor har dagen sikkert ikke været mindre beklagelig, med de mange timers uro og angstfuld venten. Noget som for øvrigt senere gentog sig på hans jagtture med ”forsinkelse” af den ene eller anden art. Måske har det ikke altid været lige let for mor at omgås ham i den daglige tilværelse. Som så mange andre havde far også sine negative sider, dog ikke mere end alt det positive ved ham så afgjort opvejede det førstnævnte.

Dygtig skytte

Jeg vil lige lade en af ”de gamle” fra fars velmagtsdage fortælle lidt om deres fælles jagtbedrifter. Han hed Andreas Binderup og var én af byens gamle markante skikkelser, som man sjældent undgik at støde på hos købmand eller i brugsen. Som knægte kaldte vi ham altid for ”Binderokken”, hvorfor ved jeg egentlig ikke. Selv nu, så mange år efter, kan dette karakteristiske ansigt og den sjove flade hue på snur og evigt tyggende på en kardus skrå i munden, pludselig dukke frem i min erindring. Binderokken, lad mig kalde ham sådan, var ungkarl og beskæftiget med lidt af hvert, bl.a. gravede han en mængde tørv om sommeren. Jæger var Binderokken med liv og sjæl. Han og far havde gået meget på jagt sammen i deres yngre dage. Som dreng fortalte han mig om deres fælles bedrifter på disse jagtture. Hvordan de snød ræven, og hvordan denne også kunne snyde dem. I sine beretninger fortalte han om fars skydefærdighed, som imponerede ham i højeste grad. Sagen var den, at far dengang var i besiddelse af et jagtgevær, som kaldtes en ”Drilling”. Det var et gevær med to almindelige haglløb kaliber 12 eller 16. Lige neden under disse haglløb lå et riffelløb af ret svær kaliber. Skete der under jagen, at en hare lettede for tidligt, som det hedder i jagtsproget, og kommet uden for skudvidde, så her

skulle du have set din far, beretter Binderokken, hvordan han den ene gang efter den anden, når haren var kommen udenfor haglløbets rækkevidde gik i knæ, tog sigte og skød og ramte i de fleste tilfælde plet på en hare i spring. Jeg har selv set det mange gange, sagde Binderokken og mangan jægersmand har påstået at det var lyv, men jeg ved at det passer. Videre beretter Binderokken at ”en gang har jeg set ham ramme en måge i luften med en kugle, hvilket kræver en betydelig træfsikkerhed for at kunne”.

”Meget vildt har han gennem årene båret hjem i sin rygsæk. En 7-8 harer den første dag, at harejagten gik ind var ret almindeligt for ham. Stærk og udholdende var han også, og med 3-4 harer i rygsækken kunne han vandre langt omkring over marker, gennem lyng og granskov. For det meste sluttede vi gerne jagtdagen ved at sidde ved en skov lige i skumringen for lige at snuppe et stykke vildt, som var på vej ind eller ud. Din far kendte som ingen anden vildtets gang og vaner”, sluttede Binderokken.

Tid og arbejde

En slider har han dog altid været, har aldrig skånet sig selv og var altid den, der gik foran, når et ubehageligt arbejde skulle udføres og stillede på ingen måde større fordringer til andre end han selv var i stand til at honorere. Til sig selv var hans krav yderst beskedne, i hele min tidligste barndom ejede han ikke et lommeur. Vel ikke fordi han just ikke havde råd til at anskaffe sig et, men han havde utrolige evner til at udmåle tidspunkter for de forskellige gøremål i sin fornemmelse. Når solen var på himlen kunne han bare ved at kaste et blik på den så nogenlunde regne ud hvad klokken kunne være. I kridtgraven ved Sortebakken kan jeg huske, at han havde sit solur, yderst primitivt. Det bestod kun at nogle pinde stukket i jorden. På dette kunne han altid se når det var tid til at gå hjem til middag. For ham var det ”fornemmelsen”, når han gik på vejen, som mindede ham om at det nu var middag, fyraften osv. Det var sjældent at han medbragte en madpakke på sit vejarbejde, idet at alle beboere langs han distrikt var meget flinke til at byde vejmanden ind på middagsmad eller kaffe. Han kendte alle og omvendt, og mit indtryk var, at han altid havde et godt forhold til såvel beboere langs han vejdistrikt som egnens folk i almindelighed.

Snak og hjælpsomhed

Gine (til højre) ville også gerne snakke – her med genboen Marijane

Vejfarende, som passerede forbi ham under arbejdet, kunne ofte ikke kun nøjes med et ”goddaw” eller et nik, der skulle slås en lille sludder af. Det kunne også hælde, at han kom hjem med en af datidens farende landevejssvende, som i sin nød beklagede sig til ham om mad eller natlogi eller andre mangler som vedkommende stod i bekneb med. Det hændte at en sådan stryger sad til bords ved aftensmaden. Han fik så lov at sove på divanen i stuen og morgenkaffe og en skilling inden rejsen kunne fortsætte.

Far havde et stort hjerte for mennesker, som af en eller anden grund var kommet i nød. Blandt landevejens farende svende var han gennem årene efterhånden blevet godt kendt og var god for en skilling om ikke andet. I sine yngre dage havde han hos en gårdmand i Molbjerg arbejdet sammen med en af disse ”svende” som hed Henrik og var en af dem som en gang imellem kom med hjem til aftensmad og natlogi. Som oftest var han i en mere eller mindre bedugget tilstand med den tilhørende dunst af kogesprit. Mor var langt fra særlig begejstret for disse gæster og kunne være lidt ”gram i hu”, når far ankom med en af disse til overnatning. Samme Henrik omkom for øvrigt under krigen. Han var forhyret på et fragtskib som kulleemper. Under et engelsk luftangreb på en tysk havneby blev Henriks skib ramt af en fuldtræffer.

Det var vel ikke lige netop de rejsende svende, som havde fars særlige sympati, men han lagde aldrig skjul på, at mennesker har visse forpligtelser overfor samfundets nødstedte i form af en udstrakt hånd. Jeg ved med stor sikkerhed, at han på dette område har hjulpet mange og altid i det skjulte uden at vække opmærksomhed.

Dagligtøj og tøj til fin brug

Guldbryllup i "stadsen"

nakken på vedkommende osv." Et udtryk som "moderne" blev han aldrig fortrolig med, ja ligefrem latterliggjort i hans ører blev det. For ham var det vigtigste ved en skjorte, at den ikke snærede i halssenen, et par bukser som kunne "nå om" eller et par sko som ikke klemte tærerne. Om det så havde været moderne i snit og form for halvtreds år siden, var ham komplet ligegyldigt.

Børn og oldsamlingen

Far var en stor børneven, og disse spillede en stor rolle i hele hans tilværelse, og ikke mindst han børnebørn, hvis ve og vel altid lå ham stærkt på sinde. En af hans store dage førhen var, når skolebørnene var oppe og se hans oldtidssamling. Disse var, som han sagde engang, i modsætning til flere voksne mere ærlige. Han vidste, at de ting, som blev lagt for dem og gik fra hånd til hånd til nærmere beskuelse også med sikkerhed kom tilbage igen. Dette har ikke altid været tilfældet, når han beredvilligt og i god tro åbnede skabet for fremmede udensofns voksne, og derefter ærgerligt kunne konstatere, at der nu manglede noget her og der.

Han kunne også blive "gram i hu", hvis nogen forsøgte at snyde ham og udgive sig for noget som de ikke var. Jeg husker således et tilfælde mens jeg var lille dreng, hvor der kom en mand i fars middagsstund, jeg tror endda at han sov til middag. Han foregav at komme fra Nationalmuseet i København og ville gerne se hans samling. Efter at have kigget det hele grundigt igennem tilbød han at købe hele samlingen. Dette blev med det samme pure afvist. Da dette ikke lod sig gøre, prøvede den fremmede at fortælle far, at disse oldsager måtte han slet ikke have, det var ulovligt. De blev efter denne bemærkning rygende uvenner, og far smed ham ud med følgende bemærkning: "Kan du så se at komme ud herfra, og det lidt hurtigt. Du skal ikke komme her og fortælle mig, hvad jeg må og ikke må". Den fremmede udstødte nogle trusler om indberetninger, da han var kommet udenfor.

Rævefarmen

Omkring 1937 skete der en begivenhed i damernes modeverden, som bevirkede at vore hjemlige røde ræve, som spillede en betydelig rolle i damernes pelsværk, måtte se sig trængt mere i baggrunden. Andre af dens artsfæller, som hørte hjemme under andre himmelstrøg, nemlig sølv- og blåræve, begyndte nu for alvor at trænge frem i vor hjemlige modeverden. Lidt senere kom også mink og sumpbævere ind i billedet. Disse anvendtes i stor udstrækning til kåber og pelsværk på frakker og lignende. Moden har som bekendt vel altid spillet en betydelig rolle i hele menneskets tilværelse, ikke mindst på beklædningens område.

Heller ikke det lille landsbysamfund Øster Hornum gik ram forbi, da den landsomfattende modedille nåede til disse egne. Pelsdyrfarme skød op overalt i landet. Nogle som selvstændige, andre som små andelsforetagender. I Øster Hornum samledes en kreds af interesserede pelsdyrmænd og stiftede et såkaldt "Ræveselskab" med oprettelsen af en pelsdyrfarm for øje.

Dette ræveselskab bestod af uddeler Anders Kjøbsted, vognmand Sørensen, Anders Væver, Knud Buus og flere. Man enedes om at rette henvendelse til Ingeman Sørensen om at bestyre den påtænkte farm, som skulle ligge på dennes ejendom på et lille jordstykke der grænsede op mod Sortebakken. Min far indvilligede i at påtage sig denne opgave og de tilhørende opgaver. Aftalte om løn, leje af

grund med mere blev truffet, og hermed var den påtænkte pelsdyrfarm en realitet. Så vidt jeg husker så var det hele færdig i 1938, men udvidedes senere til ca. det dobbelte. Dyrebestanden omfattedes af såvel sølvræve, blåræve og mink.

Arbejdet med at passe de mange dyr foregik for det meste udenfor min fars egentlige arbejdstid. Når han kom hjem til aften, tog han fat på fodringen, men forinden skulle alt kød og andet slagteriaffald først igennem kødhakkemaskinen. Denne blev i begyndelsen trukket med håndkraft, men senere med elkraft.

I pelsningssæsonen om efteråret, som vel nok var den travleste tid, havde han en god hjælp i en mand ved navn Poul Madsen, en gammel jæger med god erfaring i pelsning af ræve. Ofte blev det langt ud på aftenen inden de mange rævemunde var blevet mættet, så fodermesteren kunne sætte sig til bords. Også om foråret i dyrenes parringstid var der meget at gøre, og senere når de begyndte at få unger, var der særligt meget at passe på. Den mindste forstyrrelse kunne i værste fald medføre, at de pludselig bed deres unger ihjel.

Vognmand Sørensen forestod al kørsel med foder, som hovedsagelig bestod af slagteriaffald, hentet i Nibe eller Aalborg. Helt ufarligt var det ikke at omgås dyrene. Det kunne hænde når en ræv skulle fanges, at der også gik en finger med i købet. I sommeren 1940 forekom et sådant tilfælde, hvor min far blev bidt i hånden, en blodforgiftning stødte til, og pegefingern på den ene hånd måtte amputeres. Den pågældende sommer var jeg soldat i København og var hjemme på orlov, hvor jeg besøgte ham på sygehuset i Nibe.

Pelsdyrfarmen bestod vel i en halv snes år, og besøgte hvert år af mange mennesker. Jeg husker, at entréen var 25 øre, og min mor forestod omvisningen. Samtidig inkasserede hun beløbet som sin egen lille ekstraindtægt. Dengang da pengene var små, var en 25 øre vel værd at tage med.

Omkring 1948-49 skete på ny et modeomsving i damernes verden, hvor pelsværk forarbejdet af ræve kom til at spille en betydeligt mindre rolle. Grunden her til var vel en stærkere tilstrømning af moderne tekstiler her til fra udlandet. Sølv- og blåræve gled efterhånden helt ud, men rationelt drevne minkfarme bestod fortsat rundt om i landet.

Hjemstavn

Igennem hele sit lange live forblev han tro mod sin oprindelse og var aldrig i tvivl om, hvor han egentlig hørte hjemme. Efter den korte afstikker til Fyn ved første verdenskrigs begyndelse søgte han atter tilbage til sin himmerlandske hjemstavn. Ja selv Amerika-turen opgav han, ganske vist med den motivering, fordi den ”gamle” havde så meget imod det. Men hvem ved, om ikke at det var lige så meget sin hjemstavn og dens natur, som mere har holdt ham tilbage end ”den gamle” (bedstefar). Han var selvlærd og sig selv uden alt det man egentlig forstår ved dannelse og var ivrigt optaget af mange ting. På alt hvad der lå udenfor hans interesseområde var hans viden og kunnen som de fleste andres, men indenfor hans område strakte hans viden sig langt.

Hvis en eller anden forsøgte at gøre sig bedre end han var, eller anlagde sig finere vaner end hans egentlige oprindelse tillod, en sådan havde far absolut ingen tiltro til eller respekt for. Ligeså var han en indædt modstander af at sige ”De” til folk, lige meget hvem det var og hvilken position vedkommende indtog i samfundet. Hans bemærkninger hertil lød omtrent sådan: ”Et menneske kan være så ringe, at man bliver nødt til at sige ”De”, men så skal det også være slemt”. På netop dette område kan det siges at han var forud for sin tid.

Engang havde han besøg af professor Glob, en af Nationalmuseets store forskere, i et arkæologisk anliggende. Du-tiltaleformen var også her et gennemgående tema, og deres samtale blev ikke hverken kortere eller mindre betydningsfuld af den grund. Mor bebrejdede ham bagefter hans manglende evne i sin tiltaleform, men afvist på det kraftigste med førnævnte bemærkning om at ”et menneske kan være så ringe” osv.

Far havde været vant til fra barnsben at sige du til alle, om det så var lærer eller præst, så det betød langt fra nogen ringeagt eller diskriminering. Sin dialekt og tiltaleform mand og mand imellem svigte-

de han ikke. Udadtil kan det måske nok se ud, som om at det måtte være en rar tilstand at befinde sig i, sådan at være helt sig selv. Sandheden er nok snarere den, at ingen tilstand stiller større krav til sin indehaver, end netop den som han befandt sig i.

Oldtidssamlingen

For sin by, sin egn og samtid har han vel ikke været uden betydning. Vel mest kendt blev han som amatørarkæolog og blev samler af en smuk og omfangsrig oldtidssamling. Denne samling har han skænket til Øster Hornum skole med henblik på undervisning af de kommende generationer i egnens oldtid og historie, som optog ham meget. En del af samlingens tilstedeværelse på skolen går helt tilbage til dennes opførelse i 1955. I denne forbindelse skal lige nævnes en af initiativtagerne til, at samlingen skulle have sin blivende plads i den nye skole var smed Niels Andersen, som dengang sad i sognerådet og var en god ven af far.

Nogle år før sin død havde jeg en samtale med far, hvor også hans oldtidssamling berørtes. Herunder motiverede han stærkt sin hensigt med denne i fremtiden og udtalte omtrent således: ”Denne samling tilhører ikke mig, men tilhører egnen og dens befolkning og må aldrig fjernes fra denne. Det faldt i min lod at få lov at samle det hele. Jeg har hele mit liv frit kunnet færdes overalt på marker under min søgen og samlen efter oldsager. Jeg kendte alle og omvendt, man vidste hvad jeg gik efter, når vinterens regn og frost havde blotlagt hver eneste sten på marken. Jeg vidste hvor bo-

pladserne fandtes og holdt øje med dem på de omtalte tidspunkter tidligt om foråret. Det er min hensigt at hele egnens befolkning frit skal kunne gå hen og se, hvad der er fundet på forældres eller bedsteforældres marker. Dette skal være min tak for den velvillighed, som jeg altid har mødt overalt blandt egnens befolkning. Når jeg engang ikke er mere, da må I¹⁰ tre hver udvælge en ting til minde om jeres hjem og egn, og hermed færdig”. Her foreligger en tydelig og klar tilkendegivelse, som fjerner enhver tvivl om samlingens tilhørssted i fremtiden. Den må aldrig udstykkes eller fjernes fra egnen.

Jeg nærer den dybeste respekt for fars indstilling, hans skyldighed til sin egn, hvor han er vokset op og har haft sin livsgerning. Herved har han sat sig et minde, som vil blive husket af kommende generationer. Fars lærdom og viden på såvel arkæologiens som dyrs og naturens områder var stor, taget i betragtning at han kun var selvlærd. Når han nu om aftenen gik i seng, det var altid tidligt, medbragte han altid en eller flere bøger til at læse sig i søvn med, som han sagde. Men ofte strakte denne læsning sig til langt ud på natten. Hans litterære interesse spændte vidt, lige fra den lettere genre i cowboyromaner til de betydeligt tungere værker som Dyrenes Verden eller Danmarks Oldtid.

Natur og livssyn

Det er ikke mit indtryk, at far levede sit liv med et ubesvaret spørgsmål: Hvorfra, hvorhen? Dertil har han hele livet igennem været stærkt optaget af, hvad der egentlig foregik omkring ham af vore medskabninger. Ja, hele naturens fauna og flora havde hans bevågenhed. I denne sammenhæng er det min overbevisning, at han lettere end de fleste kunne se Guds store skaberværk, hvor intet er tilfældigt. Alt bærer tydeligt præg af, at her kan intet menneske have haft en finger med i spillet. Om de mennesker,

¹⁰ Børnene Søren, Martin og Ellen

Ingeman og lærer Sørensen i færd med en udgravning

som kunne gå over et stykke hede, en mark eller gennem en skov, og som intet kan se, end ikke skænke dette skaberværk en tanke, men kun går videre, er at ynke og har det dybt tragisk. Far var også en af disse mennesker, om hvem man kunne sige at han var en original, en ener. Det vil med hans egen udtryksmåde sige én, som ikke var helt almindelig. Jeg husker engang for mange år siden, at han anskaffede sig et par såkaldte kikkertbriller, som vakte meget morskab, når han tog dem på. Disse skulle, efter hans mening, gøre det lettere for ham at finde pilespidser, tværpile samt andre småting i stenredskaber. Mors kommentar til den pikante nyerhvervelse var: ”Lov mig for alt i verden ikke at gå rundt med dem på ude på markerne, når nogen ser dig. Folk kan da ikke tro andet, end at nu er den helt gal med Ingeman, nu er han ved at blive helt towli”. Om han siden hen fik prøvet dem i praksis, som hensigten var, ved jeg ikke.

Han ville på ingen måde høre tale om, at det var hans syn som langsomt begyndte at svækkes og at han i stedet skulle være gået til en øjenlæge og fået ordineret et par passende briller. Selv læsebriller mente han ikke var nødvendige. Han kunne skam sagtens se at læse, sagde han, når han fik mors briller på.

Sparsommelighed og mådehold, men på ingen måde tilløb til nærighed, satte sit umiskendelige præg på ham. Altid havde far noget at kunne undvære til os børn, og andre med for den sags skyld. I hans samtid var det ”brød på bordet” hovedindholdet i tilværelsen drejede sig om, og hvad der lå derudover blev nærmest betragtet som unyttige ting. Dette havde lige fra barndommens dage præget hele hans livsholdning. Jeg husker endnu hans stærke modstand mod alt nyt og mod enhver forandring af det bestående i hjemmet. Da begge stuer i sin tid blev slået sammen til én stue, strittede han imod lige til det sidste, men bøjede sig for flertallets afgørelse om end modvilligt. Da det hele var overstået, var der vel næppe nogen som var gladere for det end han selv, og var slet ikke i tvivl om det rigtige deri. Ligeså var det også når inventaret eller bohavet ikke kunne gøre fyldest mere og trængte til udskiftning. Det blev af ham betragtet som ”narrestreger”. Omtrent samme betegnelse fik kunstige tænder, som han heller ikke på nogen måde ville vide af, så hellere gå foruden. Skete det en sjældnen gang, at han blev sengeliggende, syg, var det først under stærkt pres at han i det hele taget vil have læge, dr. Voss fra Nibe.

Med far på fisketur

Som familiefar, hjemmets far, var han uovertruffen i mange retninger. Vi havde intet som med rette kunne betegnes som unødvendigt, men til gengæld manglede intet som var nødvendigt. På sommer-søndage kunne det hændes, at han lod sig lokke med på fisketur til søen eller på ørredfangst med de bare hænder nede i bækken. En sådan tur foregik efter et ganske bestemt mønster på følgende måde. Vi startede altid nede ved Volstrup Bro og gik mod strømmen til bækkens udspring omkring Øster Hornum. Som fiskeredskab medbragtes et såkaldt lyster, også kaldet et ålejern. Med dette gik far og lirkede ind under åbrinken og i de såkaldte høller, som fremkom hvor bækken tog et brat sving. Det skal lige bemærkes at dengang snoede bækken sig i kraftige bugtninger gennem ådalen mod Volstrup. Ved senere reguleringer forsvandt ørredbestanden delvis. Bestanden havde før været ret stor med ret anseelige størrelser imellem. Når far gik og lirkede med lysteret, gik vi to knægte på hver sin side af bækken og skulle holde øje med hvor ørrederne løb ind. Far lagde sig derefter på maven med opsmøgede ærmer og snupede dem i hænderne, og den var sikker hver gang. Bare et snuptag og fisken lå og sprællede i græsset ved siden af os. Turen fra Volstrup Bro til Øster Hornum tog som regel et par timer eller tre, og vi havde aldrig under en 30-35 ørreder med hjem. Denne specielle måde at fange ørreder på havde far brugt lige fra sine tidligste drengeår og krævede intet kostbart grej eller komplicerede fangstmetoder af nogen art.

Tidligt om foråret, når vinterens frost og blæst havde blottet hver eneste lille flække og sten på marken, gik søndagsturene til en stenalderboplads lige vest for Katbakken. Her på denne plads havde han i årenes løb fundet adskillige stenredskaber. På alle tider af året var der noget her og der, som skulle passes eller holdes øje med. En fuglerede med en gøgeunge i på Sortebakken, et kuld ræveunger i

Kællingbro eller andet sted, en hornugles rede med store unger i Frenstrup Skov. Altid på farten, altid et eller andet, som vi skulle kigge på. Således husker jeg også engang, at han kom hjem med en hugorm siddende på et lyster som en stanget ål. Bakkeål, kaldte han den. Han vidste hvor den holdt til på Sortebakken og den var smuttet fra ham en gang før. For at forhindre gentagelse tog han lysteret med og stangede den. Hugorme har han altid vogtet sig for at komme for nær med fingrene.

Ingeman fortæller

Far var interessant at lytte til, når han var i fortællehjørnet og fortalte om de såkaldte ”gode gamle dage”, der for os at forstå, som lyttede, var alt andet end gode. Det var en tilværelse som for manges vedkommende var fyldt med slid og slæb og bekymringer for dagen og vejen. Når han og bedstefar fra Halvøen var sammen og udvekslede barndomsskildringer fra Hæsum Hede, var det kras realisme uden formildende glimt fra en hård tid. Som børn var trangen og behovet for at lege vel ikke anderledes dengang end nu, bare med den forskel, at dengang var der bogstaveligt talt ingen tid til leg. Kunne man bare løfte en skovl eller greb, kunne man også gøre nytte og dette var tilværelsens vigtigste holdpunkt. Vore dages pædagoger har da for længst fundet ud af, at børns tid til leg nøje hænger sammen med deres senere udvikling. Til dette synspunkt er der måske endnu nogle fra den ældre generation, som vil knytte et stort spørgsmålstejn ved.

At disse gamle, endda for nogles vedkommende prøvede mennesker, fik et helt andet livssyn end nutidens opvoksede slægt, er en helt anden sag. Vore forældre og bedsteforældre betragtede ikke dette at der var brød på ordet som en selvfølge, som vor tids mennesker almindeligvis gør. Nej, dengang satte man sin lid til Guds hjælp, når der opstod vanskelige situationer. Det kunne være en fejlslagen høst, sygdom og død i kvæg og husdyr eller blandt ens nærmeste, hvor menneskelig hjælp intet formåede, men kun den almægtige Gud kunne hjælpe imod.

Alderdom

Ingeman Sørensen med huskatten

I hjemmet fandtes i barndommens dage en gammel Bibel, med en kraftig understregning i Mattæus-evangeliet kapitel 6 vers 33-34: ”Men søg først Guds veje og hans retfærdighed, så skal det andet gives jer i tilgift”. I Mattæus kapitel 6 vers 25-34 finder jeg hele hans indstilling til livet: ”Bekymrer jer ikke, tragt ikke efter jordiske ting, bekymre jer ikke om dem”. Disse ord udgør hovedindholdet i disse vers. Her kan jeg genkende noget af hans livsholdning og tror at han livet igennem prøvede at leve op til dette: ”Bekymre jer ikke”. Hans yndlingssalme var ”Vor Gud han er så fast en borg”. Også i denne salme er der genkende træk i hans livsindstilling.

Hans sidste leveår vil jeg helst gå let henover og hæfte mig mere ved ham som han var, og som jeg bedst husker ham. I de senere år af hans liv kunne jeg spore nogle fællestræk hos ældre mennesker, at de er tilbøjelige til at huske og interessere sig mere for deres fortid end for nutiden, som i højere grad optager de yngre aldersklasser. Især kunne jeg spore visse vanskeligheder med at modtage indtryk, følge med og skabe overblik. Disse sidste år vil jeg helst lade ligge, eller gå let henover, men nogle enkelte træk må naturligvis med for at fastholde helheden. Hans generation slap betydeligt værre gennem tilværelsen end vi i de yngre aldersklasser. Præget af et lang livs slid havde sat

sine dybe spor på ham, som også bevirkede at de velkendte alderdomsgener så som forkalkning m.m. ret tidligt indfandt sig hos ham.

Til sidst havde han vanskeligt ved at følge med, selv i de mest nærliggende ting. Samtidig var hans hukommelsessvigt stærkt tiltagende, som igen betyder en langt fremskreden hjerneforkalkning. De mere eller mindre mærkelige ting, som han kunne foretage sig grundet disse nævnte alderdomssvækkelser vil jeg helst lade ligge, idet de slet ikke kan føjes ind i det billede, som jeg forsøger at tegne af ham.

Det er min faste overbevisning, at en højere magt ville, at han skulle få en let og smertefri bortgang. Afhængig, som han var af hjemmet, mor og den daglige pleje, er det ikke svært at forestille sig, hvad han herved kan være blevet forskånet for.

Der er næppe mange, der selv bryder sig om at tale om fuldendt gerning i anden forstand end at den er afsluttet. Med sikkerhed kan det siges om ham, at han arbejdede sin tid ud og tog sin tårn i livet. Dette i sig selv må vel være, eller kan kaldes, fuldendt gerning. Om far så dermed nåede de mål, som han i sin tid satte sig, kan kun han selv vide noget om.

Et udsnit af jernalderkrukker fundet og restaureret af Ingeman Sørensen

Arkæologer fra Nationalmuseet og Aalborg historiske Museum udgraver jernaldergrav i Estrup efteråret 2009. Graven var tom, men tydeligt udgravet for år tilbage – Ingeman Sørensen havde været på spil.